Työehdot-osasto/Työläjärvi 18.10.2021

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Etäkuulemistilaisuutenne 19.10.2021

HE 152/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 8 luvun 5 a §:n ja 12 luvun 6 §:n muuttamisesta

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry kannattaa hallituksen esityksen pääsisältöä, ja esittää tässä lisäksi pientä täsmennystä pykäläkirjaukseen. SAK esittää myös joitakin huomioita ja ehdotuksia toimeenpanoa ja jatkotyötä varten. HE:n muutosehdotukset perustuvat Kuntoutuksen uudistamiskomitean esityksiin. Esityksessä on huomioitu myös työmarkkinajärjestöjen 11.6.2019 ehdotuksia. SAK on osallistunut valmisteluun STM:n työryhmässä sekä työterveyshuollon neuvottelukunnassa. Nyt käsiteltävä hallituksen esitys koskee lähinnä työkyvyttömyysajan uusia tarkistuspisteitä työntekijöille. Esityksellä pyrittäisiin vähentämään pitkittyneitä sairauspäivärahakausia tukemalla työhön paluuta sekä työkykypalvelujen tarpeen ja kuntoutustarpeen tunnistamista. Säännöksillä pyrittäisiin tukemaan henkilön mahdollisuuksia palata työelämään.

Nykyiseen sairauspäivärahajärjestelmään liittyvän 30–60–90 -säännön tavoitteena on tukea työkyvyn arviointi- ja seurantaprosessia ja varhaisia toimia työkyvyttömyysjaksoilla. Kuntoutuksen uudistamiskomitea totesi loppuraportissaan, että nykyinen 30–60–90 -malli on koettu hyödylliseksi, mutta siinä on kehittämiskohteita. Komitea totesi, että tarvitaan uusia tarkistuspisteitä 150 ja 230 sairauspäivärahapäivän kohdalla.

Nämä nyt HE:een sisältyvät muutokset tuovat parannuksia mutta SAK kiinnittää huomiota siihen, että ehdotukset eivät ole varsinaisesti velvoittavia, joten riskinä on niiden vaikuttavuuden jääminen toivottua vähäisemmäksi. Työkyvyn ylläpitämiseen liittyviä palvelutarpeita ei myöskään palvelujärjestelmässä riittävästi huomioida palvelun kiireellisyyttä ja sisältöä arvioitaessa. Käsiteltävän uudistuksen tavoitteiden saavuttamista uhkaavat siis palvelujärjestelmän toimivuudesta nousevat haasteet.

Käsiteltävän HE:n 5a §:ssä olevat kirjaus: ”… lisäksi *tarvittaessa* ennen kuin sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 150 tai 230 arkipäivältä” pitäisi kirjata muotoon ”… lisäksi *ellei ole ilmeisen tarpeetonta*, ennen kuin sairauspäivärahaa on maksettu enimmäisaikaan laskettavilta 150 tai 230 arkipäivältä”. Liian väljä kirjaus ei välttämättä toisi nykytilaan verrattuna suurtakaan muutosta, tarvittavia työkykyarviointeja ei tehtäisi, eivätkä uudistuksen tavoitteet toteutuisi.

SAK pitää pitkittyvien työkyvyttömyysjaksojen tilanteissa myös työnantajien roolia keskeisenä mm. työn tai työajan muokkaamisen toimien osalta. Velvoittavuutta näihin toimiin pitäisi vahvistaa.

Lisäksi jatkossa pitäisi erityisesti huomioida työterveyshuollon ulkopuolella olevat ja heidän palvelutarpeensa. Näitä asiakasryhmiä ovat mm. työttömät, lyhyitä pätkätöitä tekevät, alustataloudessa työskentelevät sekä pienyrittäjät. Esimerkiksi työttömien terveystarkastuksiin on kiinnitetty jo aiemmin huomiota, ja niitä pitäisikin olla tarjolla kaikille työttömille työkyvyn tukeen painottuen.

Näihin asiakasryhmiin ja heidän palvelutarpeisiinsa pitäisi kiinnittää erityistä huomiota tulevaisuuden sote-keskuksien työssä, työllisyyspalvelujen uudistuessa sekä eri viranomaisten ja palveluntuottajien koordinaation parantamisessa. Tässäkin tietyt palvelujärjestelmän ongelmat, kuten hitaus ja jonot ovat vaikeuttaneet kuntoutustoimia. Palvelujen oikea-aikaisuudella sekä etuuksien ja palvelujen yhteensovittamisella on suuri merkitys toivottavan tuloksen eli työssä jatkamisen ja paremman työkyvyn kannalta. Terveydenhuoltolakiin tulisi lisätä pykälä, joka velvoittaa hyvinvointialueet huomioimaan työkykyyn liittyvän palvelutarpeen ja tarjoamaan riittäviä moniammatillisia työkykypalveluja oikea-aikaisesti.

Myös Kelan roolin kehittäminen aktiivisemmaksi on tärkeää, ja HE:n 12 luvun 6§ on askel oikeaan suuntaan. Kelan tulisi henkilökohtaisesti kontaktoida pitkittyvällä sairauspäivärahajaksolla oleva asiakas kokonaistilanteen kartoittamiseksi ja antaa neuvontaa ja apua oikeisiin palveluihin (muihinkin kuin kuntoutuspalveluihin) ohjaamiseksi, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta. Mikäli asiakas hyötyisi Kelan vastuulle kuuluvista kuntoutuspalveluista, tulisi hänet samalla ohjata näiden palvelujen piiriin. Kelan tulee myös aktiivisesti seurata sairauspäivärahatilastoja, tiedottaa niistä ja tehdä kehittämisehdotuksia pitkittyvien sairauspäivärahakausien vähentämiseksi.

Joitakin tärkeitä käytännön toimia tämän HE:n tavoitteiden saavuttamiseksi olisivat esimerkiksi lausunnon laatimista ohjaavien sähköisten B-lausuntojen käytön yleistyminen sekä riittävien ammattilaisresurssien turvaaminen. Erityisesti psykiatrien, psykoterapeuttien sekä fysiatrien pula uhkaavat työkyvyn tukemisessa tarvittavien erikoistason palvelujen saatavuutta. Tässä tarvittaisiin nopeita toimia, koska erikoistason ammattilaisten koulutus kestää minimissään useita vuosia.

Muutoksia tehtäessä tulisi myös modernisoida käsitteitä. Esimerkiksi ”jos hän on sairautensa, vikansa tai vammansa huomioon ottaen”-muotoilua tulisi muuttaa esimerkiksi muotoon ”jos hänellä on tarve työ- ja toimintakykyä ylläpitäviin ja edistäviin palveluihin”.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Työehdot-osasto/Työläjärvi 18.10.2021

Lisätiedot asiantuntijalääkäri Riitta Työläjärvi
riitta.tyolajarvi@sak.fi
puh. 040 827 2988